

Verloren in vertaling: klimaatscepticisme en de terugkeer van het politieke

Gert Goeminne

SAMENVATTING VAN:

Goeminne, G. (2012). Lost in Translation: Climate Denial and the Return of the Political. *Global Environmental Politics*, 12 (2), 1-8.

In de afgelopen decennia heeft klimaat-scepticisme – het in twijfel trekken of rondit ontkennen van de opwarming van de aarde en de rol die de mens daarin speelt – de vorm aangenomen van een goed gecoördineerde campagne die vooral vanuit Amerika gefinancierd wordt door de industrie en neoliberale denktanks. De zogenaamde ‘Climategate’-affaire eind november vormt hierin een voorlopig hoogtepunt. Volgens klimaatsceptici zou uit uitgelekte documenten van de Climatic Research Unit van de Universiteit van East Anglia blijken dat wetenschappelijke gegevens door de betrokken wetenschappers werden veranderd of achtergehouden. Wetenschappers die in de controverse betrokken waren verdedigden zich en argumenteerden dat Climategate was opgezet om de op handen zijnde klimaat-top in Kopenhagen te saboteren.

Deze focus op het waarheidsgehalte van de wetenschap binnen het politieke landschap valt goed te begrijpen vanuit het model van rationele besluitvorming waarbinnen het huidige klimaatbeleid is

vormgegeven. Hierbij wordt er immers van uitgegaan dat de objectiviteit van de wetenschap kan omgezet worden in een dwingend rationeel keurslijf dat ideologische verschillen uitvlakt. Dat geloof in een inclusieve consensus is heel sterk aanwezig in de internationale klimaatonderhandelingen, waar op basis van de door het IPCC-klimaatpanel vastgestelde consensus met betrekking tot de klimaatwetenschap een globaal akkoord aangaande de vereiste emissiereducties wordt nagestreefd. Maar hoezeer de klimaatwetenschap de duimschroeven ook aandraait, de internationale onderhandelingen over de verdeling van de nodig geachte CO₂-reducties lopen telkens weer spaak.

Volgens politiek geograaf Erik Swyngedouw moet de oorzaak hiervan gezocht worden in wat hij het postpolitieke karakter van het klimaatbeleid noemt (Swyngedouw, 2010). Met de term ‘postpolitiek’ geeft Swyngedouw, in navolging van Chantal Mouffe (2005), uiting aan zijn ongenoe-gen over het onderdrukken van antagonistische noties zoals exclusie, tegenstander

en contestatie binnen de politieke sfeer. Hierbij wordt politiek volgens hem herleid tot een louter instrumenteel concept dat gericht is op de consensuele administratie van milieu, economie en andere domeinen. Swyngedouw ziet in het internationale klimaatbeleid een treffend voorbeeld van een dergelijke technocratische aanpak, die hij karakteriseert als post-politiek populisme: onder dreiging van een wetenschappelijk gekaderd doemscenario verlamt het de politieke strijd tussen verschillende en tegengestelde sociaal-ecologische maatschappijvisies, waardoor iedereen in het neoliberale gareel wordt gehouden.

In dit artikel leg ik een fundamenteel hiaat bloot van een dergelijke postpolitieke aanpak die erin bestaat om een wetenschappelijke consensus te vertalen in een politieke. Op basis van een postpositivistische wetenschapsvisie beargumenteer ik dat de constructie van wetenschappelijke objectiviteit relationeel is in de zin dat haar mogelijkheidsvoorwaarde de afirmatie van een exclusie inhoudt (Goe-minne, 2011). In haar specifieke gerichtheid op haar thema, brengt wetenschap immers altijd een scheiding aan tussen wat in rekening wordt gebracht en wat niet, of, met andere woorden, tussen de zogenaamde internaliteiten en externaliteiten van een bepaald wetenschappelijk paradigma. Dit inzicht problematiseert uiteraard de postpolitieke vertaalslag van wetenschap naar beleid, omdat die gefundeerd is op het vermeende universele, niet-uitsluitende karakter van feitelijk-wetenschappelijke kennis. Zo is er vanuit ontwikkelingslanden reeds overtuigend beargumenteerd dat de poging om een globale emissiehandel op touw te zet-

ten die gefundeerd is op de universele feitelijk-wetenschappelijke eigenschappen van broeikasgasemissies (hun zogenaamde 'global warming potential') in wezen de historische oorsprong van die emissies uitwist, waardoor bijvoorbeeld het verschil tussen luxe-emissies en overlevingsemissies aan het politieke debat wordt onttrokken.

Het inzicht dat de vertaalslag van wetenschap naar consensusbeleid voorbijgaat aan het niet-neutrale, verdelende karakter van wetenschap biedt ook een nieuw perspectief op de brede bijval die het klimaatscepticisme vandaag de dag geniet. Veeleer dan het te zien als de oorzaak van een falend klimaatbeleid zie ik het als een symptoom van het postpolitieke onvermogen om het democratische conflict vorm te geven. Hierin volg ik Chantal Mouffes analyse van het succes van populistisch rechts in Europa (Mouffe, 2005). Eerder dan die te zien als drijvende kracht in de toenemende ondermijning van de democratie, diagnosticeert Mouffe de brede bijval van populistisch rechts als een symptoom van de verlamdende "consensus van het midden" die het kiezers onmogelijk maakt werkelijk te kiezen tussen duidelijk verschillende partijprogramma's. Door de kanalen weg te nemen via welke uiting kan gegeven worden aan het politieke meningsverschil, zo argumenteert ze, is de consensus van het midden, waarbij alle klassieke partijen onder druk van een geglobaliseerde, neoliberale orde naar het centrum zijn opgeschoven, gedoemd om te leiden tot conflicten in het antagonistische register. Met andere woorden, elke poging om een maatschappelijk probleem te depolitiseren, zelfs al is die

gebaseerd op een wetenschappelijke basis, zal uiteindelijk leiden tot een terugkeer van het politieke.

En zo concludeer ik dat de publieke bijval die het klimaatscepticisme geniet kan begrepen worden als een symptomatische uitbarsting van het politieke in een volledig gedepolitiseerd landschap. In een context waarin het dominante discours verkondigt dat er geen alternatief is voor een *cap and trade*-emissieschema en dat we de dictaten ervan moeten accepteren, willen we de klimaatapocalyps afwenden, is het immers niet verwonderlijk dat een groeiend aantal mensen luistert naar degenen die verkondigen dat er alternatieven bestaan, zelfs al dragen die een rechts

signatuur en zijn ze gebaseerd op een flagrante ontkenning van wetenschappelijke argumenten.

Bibliografie

- Goeminne, G. (2011). Heeft het klimaat nood aan consensus? Pleidooi voor een politiek van het denkbare. *Res Publica*, 53 (4), 453-466.
- Mouffe, C.I (2005). *Over het Politieke*. Kampen: Uitgeverij Klement.
- Swyngedouw, E. (2010). Apocalypse Forever? Post-Political Populism and the Spectre of Climate Change. *Theory, Culture & Society*, 27 (2-3), 213-32.